

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	2Cdo/67/2023
Identifikačné číslo spisu:	5420200079
Dátum vydania rozhodnutia:	20.02.2025
Meno a priezvisko:	JUDr. Alena Adamcová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2025:5420200079.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci prejednávania novoobjaveného majetku patriaceho do dedičstva po poručiťovi C. J., nar. E., naposledy bytom Z., zomr. E., ktorej účastníkmi sú: 1/ N. P., nar. E., bytom trvale J., 2/ Y. J., nar. E., bytom trvale Z., zastúpeného Advokátskou kanceláriou SLAMKA & Partners s. r. o., so sídlom Dolný Kubín, Radlinského 1735/29, 3/ L. J., nar. E., bytom trvale X., 4/ H. R., rod. J., nar. E., bytom trvale O., účastníci 3/ a 4/ zastúpení účastníkom 2/ Y. J. ako splnomocneným zástupcom, 5/ O. J., rod. J., nar. E., bytom trvale X., 6/ T. Z., rod. J., nar. E., bytom trvale Z., 7/ Q. L., rod. J., nar. E., bytom trvale I., účastníci 5/, 6/, 7/ zastúpení Y. Z., nar. E., bytom trvale Z. ako splnomocneným zástupcom, 8/ T. Y., rod. P., nar. E., bytom trvale Z., 9/ K. P., nar. E., bytom trvale Z., 10/ N. P., nar. E., bytom trvale Z., 11/ T. T., rod. P., nar. E., bytom trvale Y., 12/ N. X., rod. P., nar. E., bytom trvale Z., adresa na doručovanie I., 13/ Y. P., nar. E., bytom trvale Z., 14/ W. T., rod. P., nar. E., bytom trvale D., 15/ Y. P., nar. E., bytom trvale Z., účastníci 9/, 10/, 11/, 12/, 13/, 14/, 15/ zastúpení účastníčkou 8/ T. Y. ako splnomocnenou zástupkyňou, 16/ Q. Z., rod. J., nar. E., bytom trvale J., 17/ Z. J., rod. J., nar. E., bytom trvale J., adresa na doručovanie P., zastúpená účastníčkou 16/ Q. Z., rod. J. ako splnomocnenou zástupkyňou, 18/ C. J., nar. E., bytom trvale W., 19/ Y. J., nar. E., bytom trvale J., zastúpený účastníkom 18/ C. J. ako splnomocneným zástupcom, 20/ H. J., nar. E., bytom trvale J., pôvodne vedenej na Okresnom súde Dolný Kubín pod sp. zn. 6D/9/2020, o dovolaní dediča 2/ Y. J. proti uzneseniu Krajského súdu v Žiline z 31. januára 2023 sp. zn. 8CoD/9/2022, takto

rozhodol:

Uznesenie Krajského súdu v Žiline z 31. januára 2023 sp. zn. 8CoD/9/2022 a uznesenie Okresného súdu Dolný Kubín z 28. júna 2022 č. k. 6D/9/2020-207 z r u š u j e a vec vracia Okresnému súdu Námestovo na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Dolný Kubín (ďalej aj „súd prvej inštancie“) uznesením z 28. júna 2022 č. k. 6D/9/2020-207 určil všeobecnú cenu majetku patriaceho do dedičstva sumou 38.881,04 eur, ktorú predstavovali vo výrokovej časti vymedzené nehnuteľnosti, výšku dlhov sumou 0 eur, čistú hodnotu dedičstva sumou 38.881,04 eur a potvrdil, že dedičstvo nadobudli podľa dedičských podielov jednotliví dedičia spôsobom

vymedzeným vo výroku rozhodnutia s prípadnou povinnosťou výplaty iným dedičom.

1.1. Rozhodnutie odôvodnil tým, že na pojednávaní konanom dňa 11. 10. 2021 na Notárskom úrade JUDr. Milana Kleňa so sídlom v Dolnom Kubíne, účastníci prítomní na pojednávaní aj za zastúpených prehlásili, že sa nedohodli na rozdelení dedičstva. Súdny komisár určil lehotu na predloženie dedičskej dohody podpísanej všetkými dedičmi (okrem splnomocniteľov), podľa ktorej budú rozdelené všetky pozemky, ktoré sú predmetom dedičstva. Zároveň boli upozornení, že v prípade, že v stanovenej lehote dohoda predložená nebude, súd vykoná medzi dedičmi autoritatívne vyporiadanie do dedičstva patriaceho majetku. Vzhľadom na skutočnosť, že do rozhodnutia okresného súdu návrh dohody predložený nebol, dedičia súdneho komisára nekontaktovali, súd previedol medzi dedičmi autoritatívne vyporiadanie s tým, že v zmysle zákona o nedrobení poľnohospodárskej pôdy č. 180/1995 Z. z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom v znení neskorších predpisov, vyporiadal dedičstvo tak, že pozemky patriace do dedičstva, podelil medzi dedičov po pozemkoch s jednotlivými parcelnými číslami s tým, že v prípade, že sa niektorému z dedičov nedostalo plnej výmery, prislúchajúcej mu zo zákona podľa jeho dedičského podielu, bola prikázaná výplata v prospech tohto dediča dedičom, ktorý prebral väčší majetok ako je jeho zákonný dedičský podiel. Podľa § 203 ods. 2 Civilného mimosporového poriadku (ďalej aj „CMP“) súčasťou uznesenia, ktorým súd schválil dohodu dedičov o vyporiadaní dedičstva podľa § 203 ods. 1 písm. c) CMP môže byť aj uznesenie podľa § 195 a § 200 CMP.

2. Na odvolania dedičov 2/ Y. J. a 16/ Q. Z. Krajský súd v Žiline (ďalej aj „odvolací súd“) uznesením z 31. januára 2023 sp. zn. 8CoD/9/2022 uznesenie súdu prvej inštancie potvrdil a žiadnemu z účastníkov nepriznal nárok na náhradu trov konania.

2.1. Odvolací súd obe odvolania vyhodnotil ako nedôvodné. Pokiaľ išlo o odvolanie dediča 2/, aj keď odvolateľ neuviedol, ktorá parcela predstavuje prístupovú cestu k jeho domu, a ktorému dedičovi pripadla, bolo možné konštatovať, že napadnutým rozhodnutím nemohlo byť vecné bremeno zriadené. Dôvodom bolo, že poručiteľ nezriadil závet a ani v dedičskom konaní nedošlo k dohode všetkých dedičov o vyporiadaní dedičstva, ktoré súd považoval za jediné spôsoby vzniku vecného bremena v rámci dedičského nástupníctva. Pokiaľ išlo o odvolanie dedičky 16/ dospel odvolací súd k záveru, že v preskúmvanej veci neboli prejednané nehnuteľnosti, ktoré boli po poručiteľovi už prejednané v konaní sp. zn. D/382/1975, čo namietala.

3. Proti uzneseniu odvolacieho súdu podal dedič 2/ dovolanie, prípustnosť ktorého vyvodil z ustanovenia § 420 písm. f) CSP. Uviedol, že súd mu nesprávnym procesným postupom znemožnil, aby uskutočňoval patriace mu procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces tým, že nemal možnosť sa v konaní vyjadriť k podstatným skutočnostiam, dôležitým pre objektívne rozhodnutie. V konaní pred notárom boli vytýčené tri pojednávania, ale z dôvodu neúčasti niektorých účastníkov konania sa tieto nekonali. Notár nakoniec rozhodol podľa vlastného uváženia bez vypočutia návrhu účastníkov konania. Takýmto rozhodnutím notár potvrdil nadobudnutie dedičstva tak, že v bode 2. na strane 7 rozhodnutia Okresného súdu Dolný Kubín potvrdil nadobudnutie dedičstva k parcele č. XXXX/X - trvalý trávny porast vo výmere 2007 m² pre T. Z., účastníčku konania č. 6. Uvedený pozemok pritom tvorí jedinú prístupovú cestu k rodinnému domu súp. č. XX, v ktorom dovolateľ býva. V odvolaní tiež napadol, že mu nebolo zriadené vecné bremeno k pozemku parc. č. XXXX/X, kde sa nachádza zdroj pitnej vody pre dom v ktorom býva. Zároveň poukázal na skutočnosť, že v odvolacom konaní nežiadal zriadiť vecné bremeno právo prístupovej cesty k svojmu rodičovskému domu na parcele č. XXXX/X. Zdôraznil, že v konaní pred notárom mu nebolo umožnené vyjadriť sa.

4. K dovolaniu sa žiaden z ostatných dedičov nevyjadril.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) po zistení, že dovolanie podala včas strana sporu, v neprospech ktorej bolo rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená v súlade s § 429 ods. 1 CSP, bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie dediča 2/ je dôvodné.

6. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v § 420 a § 421 CSP. Dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolať uveď, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP).

7. Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP).

8. V danom prípade dovolať vyvodzoval prípustnosť dovolania z § 420 písm. f) CSP, v zmysle ktorého je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

9. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle citovaného ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu, spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zo zákonného, ale aj z ústavnoprávneho rámca, a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie sporu za prítomnosti strán sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonaným dôkazom, právo na zastúpenie zvoleným zástupcom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutie spravodlivosti).

10. Podľa ustanovenia čl. 8 CMP na prejednanie vecí sa nariaďuje ústne pojednávanie, ak zákon neustanovuje inak.

10.1. Podľa ustanovenia čl. 13 CMP účastníci konania konajú v styku so súdom osobne, ak zákon neustanovuje inak. Účastníci konania môžu konať aj prostredníctvom zástupcu; napriek zastúpeniu môže súd účastníka konania vyslychnúť, ak je to potrebné a možné.

10.2. Podľa ustanovenia čl. 6 CMP súd postupuje v súčinnosti s účastníkmi konania tak, aby zistil skutočný stav vecí. Súd je povinný na účely zistenia skutočného stavu vecí vykonať všetky potrebné dôkazy, aj keď ich účastníci konania nenavrhl.

10.3. Podľa ustanovenia § 191 ods. 2 CMP pojednávanie je neverejné.

10.4. Podľa ustanovenia § 203 písm. e) CMP súd v uznesení o dedičstve potvrdí nadobudnutie dedičstva podľa dedičských podielov, ak medzi účastníkmi nedôjde k dohode, alebo vykoná vyporiadanie medzi dedičmi a rozhodne o tom, čo ktorý z dedičov nadobudol.

11. Dovolať namietal, že mu v konaní pred notárom nebolo umožnené vyjadriť sa.

12. Podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov a v jeho prítomnosti, a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. Verejnosť možno vylúčiť len v prípadoch ustanovených zákonom. Medzi princípy civilného mimosporového konania potom patrí aj princíp ústnosti preferujúci ústne prednesy strán na pojednávaní (čl. 8 CMP), funkčne súvisiaci s princípom priamosti (čl. 13 CMP) znamenajúcim, že subjekty civilného procesu konajú vo vzájomnom styku osobne a nesprostredkovane, teda priamo (s výnimkou zastúpenia). Právo na prerokovanie vecí v prítomnosti účastníka konania teda vyplýva zo zásady ústnosti konania. Potrebné je zdôrazniť, že na prejednanie vecí sa nariaďuje ústne pojednávanie, ak zákon neustanovuje inak (čl. 8 CMP).

13. Okrem týchto dvoch princíпов je pri rozhodnutí v tejto veci potrebné poukázať aj na čl. 6 CMP,

ktorý je vyjadrením vyšetrovacieho princípu, alebo princípu materiálnej pravdy, ktorý platí (na rozdiel od sporových konaní) v konaniach podľa CMP, ktorým je aj konanie o novoobjavenom dedičstve. V zmysle tohto princípu súd postupuje v súčinnosti s účastníkmi konania tak, aby zistil skutočný stav vecí. Súd je povinný na účely zistenia skutočného stavu vecí vykonať všetky potrebné dôkazy, aj keď ich účastníci konania nenavrhlí. Vyšetrovací princíp a princíp materiálnej pravdy v mimosporových konaniach prenášajú „zodpovednosť“ za priebeh konania v širšom rozsahu na konajúci súd (ŠTEVČEK, Marek, SMYČKOVÁ, Romana, IVANČO, Marek, FOTOPULOSOVÁ, Laura. Čl. 6 [Vyšetrovací princíp]. In: SMYČKOVÁ, Romana, ŠTEVČEK, Marek, LÖWY, Alexandra, TOMAŠOVIČ, Marek a kol., Civilný mimosporový poriadok, 2. vydanie, Bratislava: C. H. Beck, 2024, s. 26, marg. č. 1.).

14. Osobitosťou dedičského konania je, že pojednávanie je zásadne neverejné (§ 191 ods. 2 CMP). To však neznamená, že súd povinnosti nariadiť pojednávanie a dedičovi poskytnúť priestor na uplatnenie práva sa na pojednávaní zúčastniť (TOMAŠOVIČ, Marek, § 191 [Pojednávanie]. In: SMYČKOVÁ, Romana, ŠTEVČEK, Marek, LÖWY, Alexandra, TOMAŠOVIČ, Marek a kol., Civilný mimosporový poriadok, 2. vydanie, Bratislava: C. H. Beck, 2024, s. 715.). Zároveň je povinnosťou súdu s dedičmi komunikovať a nielen spôsobom, či medzi nimi došlo k dohode o dedičstve a ak nie, pojednávanie ďalej odročovať za účelom uzavretia dohody.

14.1. Ani v prípade autoritatívneho vyporiadania dedičstva nemôže súdny komisár rozhodovať svojvoľne, ale má zohľadniť najmä to, ktorý z dedičov má najlepšie predpoklady na hospodárenie s takouto vecou či právom, ďalej má zohľadniť reálne užívanie niektorých vecí dedičmi ešte za života poručiteľa, už existujúcu veľkosť spoluvlastníckych podielov či efektívny spôsob využitia vecí (VALOVÁ, Katarína, § 203 [Rozhodnutie vo veci samej]. In: SMYČKOVÁ, Romana, ŠTEVČEK, Marek, LÖWY, Alexandra, TOMAŠOVIČ, Marek a kol., Civilný mimosporový poriadok, 2. vydanie, Bratislava: C. H. Beck, 2024, s. 755, marg. č. 2.).

15. V situácii, ak už s ohľadom na okolnosti prípadu bolo pravdepodobné, že k dohode dôjde, nemusí a hrozí, že bude potrebné dedičstvo vyporíadať autoritatívne v zmysle ustanovenia § 203 písm. e) CMP, mal podľa dovolacieho súdu okresný súd s dedičmi komunikovať a zabezpečiť s i (nielen o d nich) informácie v zmysle princípu materiálnej pravdy, aby vyporiadanie dedičstva bolo vykonané tak, aby boli čo najlepšie predpoklady na najefektívnejšie obhospodarovanie vecí (bod 14.1.), ktoré sú predmetom dedičstva, a to najmä, aby výsledné vyporiadanie nevytváralo základ na vznik súdnych sporov. V danom prípade by mohla hroziť súdna dohra prípadu, pokiaľ ide o určenie vecných bremien z titulu práva cesty, prípadne aj možnosti užívania studne.

15.1. Dovolací súd nemohol zo spisu overiť tvrdenia dovolateľa, že na základe napadnutého rozhodnutia môže stratiť prístup k domu, ktorý je v jeho vlastníctve a zároveň môže dôjsť aj k obmedzeniu zásobovania vodou. Avšak týmito, ani žiadnymi obdobnými skutočnosťami, týkajúcimi sa predmetu dedičstva, sa konajúce súdy vôbec nezaoberali. Podľa dovolacieho súdu, konajúc v duchu princípu materiálnej pravdy, na ktorej je dedičské konanie založené, tak postupovať mali. Podľa obsahu zápisníc z pojednávaní sa prítomní dedičia vyjadrovali len k skutočnosti, či je súpis majetku kompletný, a či nemajú návrhy k majetkovej podstate dedičstva. Avšak k spôsobu vyporiadania, prípadným pripomienkam alebo návrhom, najmä ak má dôjsť k autoritatívnemu vyporiadaniu už zo strany súdu, voči dedičom nebola realizovaná ani jedna výzva, či už písomná alebo ústna. Treba brať na zreteľ, že dedičské konanie pred notárom je neformálne, istým spôsobom sa dotkne počas života takmer každého občana. Nie je častým zvykom v takom konaní mať právneho zástupcu a k samotným účastníkom v takýchto prípadoch je potrebné pristupovať menej formálne a ústretovejšie.

16. Dovolací súd nespochybňuje, že dovolateľ bol do značnej miery pasívny - keď ani počas pojednávania ani v časových intervaloch medzi nimi, ani potom, ako bolo pojednávanie za účelom snahy o dohodu dedičov odročené aj s poučením, že inak notár rozhodne o dedičstve autoritatívne - nijakým spôsobom nenaznačoval, že by problematické pozemky tvoriace príjazdovú cestu k jeho domu a obsahujúce studňu pre jeho dom, žiadal priznať do svojho vlastníctva, resp. zriadiť vecné bremeno. Treba tu však poukázať na princíp materiálnej pravdy a povinnosť vykonať vyporiadanie podľa okolností č o najvhodnejšie a

najefektívnejšie. K povinnosti notára patrí prihladiť aj k účelnému využitiu vecí patriacich do dedičstva, okrem iného, aj takým spôsobom, aby nedochádzalo k možnosti vzniku ďalších súdnych sporov, ktoré by mohli v budúcnosti hroziť. Podľa obsahu spisu jednotlivé pojednávania s dedičmi prebiehali tak, že - okrem zistenia, či došlo k dohode, určenia ďalšieho termínu pojednávania s výzvou k dohode, lebo inak dôjde k autoritatívnemu vyporiadaniu dedičstva - neprebehli žiadne prednesy, ani výzvy zo strany notára, ohľadne existencie oprávnených a praktických požiadaviek, ktoré dedičia v súvislosti s autoritatívnym rozhodnutím o dedičských podieloch súdu majú, pričom ani písomne ich súd na oznámenie takýchto skutočností nevyzýval. Možno preto dať dovolateľovi za pravdu, že v danom prípade došlo k porušeniu princípov ústnosti, priamosti i materiálnej pravdy, vyplývajúcich z jednotlivých článkov CMP v neprospech dovolateľa. Odvolací súd tieto vady neodstránil, pričom s ohľadom na čl. 6 CMP mal preskúmať prejednávajúcu vec v súlade s vyšetrovacím princípom, čo podľa názoru dovolacieho súdu nevykonával dostatočne. Svoje konanie a rozhodnutie zaťažil tak procesnou vadou v zmysle ustanovenia § 420 písm. f) CSP, a preto bolo potrebné jeho rozhodnutie zrušiť. Keďže chyba spočívala v tom, že odvolací súd neodstránil nesprávny postup súdu prvej inštancie, pričom rovnakou vadou bolo zaťažené aj rozhodnutie súdu prvej inštancie, bolo potrebné prvoinštančné rozhodnutie rovnako zrušiť a vec vrátiť súdu prvej inštancie na nové konanie.

17. Dovolací súd dopĺňa, že odôvodnenie napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu je i čiastočne zmätočné, pokiaľ ide o pozemok, ktorý má tvoriť prístupovú cestu k domu. V odvolaní sa totiž dovolateľ nedomáhal určenia vecného bremena, čo sa dá z jeho obsahu vyvodiť napriek jednoduchšej forme, v ktorej bolo predmetné odvolanie spísané a podané. O vecnom bremene dovolateľ v odvolaní komunikoval, len pokiaľ šlo o studňu, a teda v súvislosti s prístupovou cestou nie je rozhodnutie ani dostatočne odôvodnené. Navyiac, dovolací súd upozorňuje na ustanovenie § 151o písm. d) Občianskeho zákonníka, podľa ktorého môže dôjsť k vzniku vecného bremena i na základe rozhodnutia štátneho orgánu. Súd, či už koná v dedičskom konaní pred súdnym komisárom alebo v inom konaní, je štátnym orgánom, ktorý môže o zriadení vecného bremena rozhodnúť.

18. S ohľadom na vyššie uvedené dovolací súd na záver dodáva, že uplatnený dovolací dôvod v zmysle ustanovenia § 420 písm. f) CSP bol dôvodný, lebo postupom a rozhodnutiami odvolacieho súdu, ako aj súdu prvej inštancie, došlo k porušeniu procesných práv strany v takej miere, že možno konštatovať porušenie práva na spravodlivý proces zaručené čl. 6 ods. 1 Dohovoru základných práv a slobôd, v ktorom je implikované právo na súdnu ochranu, zaručené čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

19. Z uvedených dôvodov dovolací súd zrušil napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu a rozhodnutie súdu prvej inštancie, lebo nápravu nemožno dosiahnuť iba zrušením rozhodnutia odvolacieho súdu a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1, 2 v spojení s § 450 CSP).

20. V ďalšom konaní je úlohou súdu prvej inštancie vo veci konať a na základe výsledkov jeho konania opätovne rozhodnúť. Výsloveným právnym názorom dovolacieho súdu v tomto uznesení je súd viazaný (§ 455 CSP).

21. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

22. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.